

Warszawa, 13 maja 2010 roku

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Dziecka
Marek Michalak

ZSR/500/11/2010/AT

Pan
Krzysztof Kwiatkowski
Minister Sprawiedliwości

Szanowny Panie Ministrze,

25 października 2007 roku Rzeczpospolita Polska podpisała konwencję Rady Europy o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystywaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych, przyjętą przez Komitet Ministrów 12 lipca 2007 roku. Twórcy Konwencji w Preambule podkreślają, że seksualne wykorzystywanie dzieci i niegodziwe traktowanie w celach seksualnych przybrało niepokojące rozmiary – w szczególności, jeśli chodzi o wzrost korzystania z technologii informacyjnych i telekomunikacyjnych zarówno przez dzieci, jak i sprawców przestępstw. Zapobieganie i zwalczanie seksualnego wykorzystywania dzieci i niegodziwego traktowania w celach seksualnych wymaga współpracy na szczeblu międzynarodowym.

Konwencja przewiduje szereg rozwiązań, mających na celu ograniczenie tych negatywnych zjawisk. Na szczególną uwagę zasługują pośród nich:

1. Wprowadzenie środków prawnych w celu zapewnienia, aby osoby, skazane w związku z popełnieniem czynów seksualnego wykorzystania dzieci i niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych, nie wykonywały zawodów, związanych z regularnymi kontaktami z dziećmi;
2. Dostarczanie dzieciom w trakcie edukacji w szkole podstawowej i średniej informacji o zagrożeniach, związanych z wykorzystywaniem seksualnym oraz o sposobach ochrony przed tymi zagrożeniami;
3. Ustanowienie programów społecznych i multidyscyplinarnej struktury w celu zapewnienia niezbędnego wsparcia dla ofiar seksualnego wykorzystywania

i niegodziwego traktowania w celach seksualnych, ich bliskich oraz dla każdej osoby, sprawującej nad nimi pieczę.

Świadom jestem, iż procedura ratyfikacyjna wymaga wcześniejszego, wnikliwego zbadania ustawodawstwa wewnętrznego w celu określenia niezbędnych zmian prawnych, aby możliwe było doprowadzenie do pełnej harmonizacji prawa krajowego z postanowieniami Konwencji. Będąc szczególnie zainteresowanym jak najpełniejszą ochroną praw dzieci, na mocy art. 10 ust. 1 pkt 2 i 10a ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. Nr 6, poz. 69 z późn. zm.), zwracam się do Pana Ministra o informację, na jakim etapie znajdują się obecnie działania, podjęte w celu ratyfikacji przez Polskę przedmiotowej Konwencji.

o wyrażeniu zgodności
Marek Duda

Warszawa, dnia 16.06.2010 r.

DPC III 076-20/10/3
DWM V 073-21/08

dot.

ZSR/500/11/2010/AT

ZSR/500/13/2010/AP

ZSR/500/14/2010/AP

ZSR/500/15/2010/AP

ZSR/500/16/2010/AP

Pan

Marek Michalak

Rzecznik Praw Dziecka

Szanowny Panie Rzeczniku Praw Dziecka

W odpowiedzi na pisma Pana Ministra z 13 oraz 25 maja br. (nr jak wyżej) dotyczące szeroko pojętej ochrony małoletnich przed przestępczością seksualną, pragnę Pana Ministra zapewnić, że w Ministerstwie Sprawiedliwości podejmowane są liczne działania, które powinny przyczynić się do skuteczniejszej walki z tym zjawiskiem.

Przypomnę, że Polska jako jedno z pierwszych państw podpisała Konwencję Rady Europy z 2007 r. o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystywaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych już w dniu otwarcia jej do podpisu, tj. 25 października 2007 r. Polska była organizatorem międzynarodowej konferencji przygotowanej pod auspicjami Rady Europy w Warszawie w dniach 15-16 grudnia 2008 r., która miała na celu promowanie rozwiązań przyjętych w konwencji, a także spowodowanie przyspieszenia działań dostosowawczych państw Rady Europy zmierzających do ratyfikacji konwencji.

Odnosnie do propozycji legislacyjnych przedstawionych przez Pana Ministra a także prośby o informację, na jakim etapie są działania niezbędne do rozpoczęcia procedury ratyfikacyjnej wspomnianej konwencji informuję, że obecnie

w Ministerstwie Sprawiedliwości prowadzone są prace legislacyjne związane z dostosowaniem prawa krajowego do regulacji zawartych w konwencji Rady Europy z 25 października 2007 r., zwanej także konwencją z Lanzarote. Projekt ustawy o zmianie ustawy Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw został w dniu 21 maja br. skierowany do Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego i znajduje się na etapie wszczęcia procedury uzgodnień międzyresortowych. Projekt uwzględnia większość rozwiązań proponowanych w konwencji, a jednocześnie realizuje niektóre postulaty legislacyjne zgłaszane przez Pana Ministra. I tak:

1. odnośnie do propozycji zmiany **art. 205 kk** w zakresie zagwarantowania małoletnim powyżej 15 roku życia samodzielnego uprawnienia do inicjowania postępowania karnego o przestępstwo z art. 197 kk informuję, że projekt ustawy przewiduje zmianę trybu ścigania przestępstw określonych w art. 197, 199 § 1 i 198 kk. Zgodnie z projektem ściganie przestępstw seksualnych popełnionych wobec małoletnich - również powyżej 15 roku życia - następuje z urzędu. A zatem uwzględnienie propozycji Pana Ministra jest bezprzedmiotowe. Projekt ustawy zapewnia dalej idącą ochronę małoletnich niż zaproponowana przez Pana Ministra. W sytuacji, gdy do zainicjowania postępowania nie będzie potrzebny wniosek małoletniego pokrzywdzonego, jego wszczęcie będzie mogło także nastąpić na skutek zawiadomienia złożonego przez nauczycieli, sąsiadów, dalszych krewnych itp. Brak aktywności pokrzywdzonego w tym zakresie nie uniemożliwi zatem prowadzenia postępowania. Dodatkowo należy zaznaczyć, że może to być korzystne dla małoletnich pokrzywdzonych, pozostających w jakiegokolwiek zależności od sprawcy;
2. odnośnie do propozycji zmiany **art. 199 kk** w zakresie stworzenia skutecznego narzędzia do ścigania osób korzystających z usług seksualnych małoletnich poprzez redakcyjne wyodrębnienie art. 199 § 3 do osobnego przepisu informuję, że projekt ustawy propozycję uwzględnia częściowo. Projektowane zmiany w Kodeksie karnym przewidują kolejną jednostkę

redakcyjną w art. 199 kk dotyczącą ścigania osób korzystających z usług seksualnych małoletnich w zamian za udzielenie korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy, a także zmianę redakcyjną w art. 199 § 3 kk polegającą na wyłączeniu części przesłanek i przeniesieniu ich do następnego, nowego paragrafu. Zmiany te zostały jednak dokonane w ramach tego samego przepisu (art. 199), a nie – jak proponuje Pan Minister – w ramach osobnego jednostki redakcyjnej;

3. odnośnie do propozycji zmiany **art. 101 § 4 kk** w zakresie wydłużenia okresu przedawnienia przestępstw o charakterze seksualnym do kilkunastu bądź nawet kilkudziesięciu lat od momentu popełnienia przestępstwa na szkodę małoletnich informuje, że projekt ustawy propozycje uwzględnia częściowo. Opracowane zmiany do Kodeksu karnego przewidują uzupełnienie przepisu o nowe typy przestępstw, dla których zgodnie z art. 33 konwencji z Lanzarote okres przedawnienia powinien odpowiadać wymogom zawartym w tym przepisie. Wprowadzone w nim modyfikacje są również konsekwencją przedstawionych w projekcie zmian, a jego celem jest zapewnienie pokrzywdzonemu dziecku czasu wystarczającego dla skutecznego, samodzielnego wszczęcia postępowania, po uzyskaniu przez nie pełnoletniości. Okres przedawnienia pozostawiono w dotychczasowym kształcie uznając, że czas 5 lat jest wystarczający do podjęcia przez pokrzywdzonego decyzji w tym zakresie;
4. odnośnie do propozycji zmiany **art. 202 kk** w zakresie wprowadzenia całkowitego zakazu posiadania lub przechowywania treści pornograficznych z udziałem małoletniego, przy wyłączeniu odpowiedzialności karnej w sytuacji, gdy małoletni posiada lub przechowuje wytworzone przez siebie treści ze swoim udziałem informuje, że projekt ustawy propozycje uwzględnia. Konwencja z Lanzarote wprowadza w takim wypadku granicę wieku 18 lat i w takim też kierunku idą zmiany do Kodeksu karnego. Zaproponowane zostało odpowiednie preredagowanie art. 202 kk

i generalnie podwyższenie wieku ochrony małoletniego w kontekście produkcji i posiadania pornografii dziecięcej do lat 18. Jednocześnie jednak zmienia się zakres penalizacji produkcji i posiadania pornografii dziecięcej wytworzonej i posiadanej na prywatny użytek i za zgodą uczestniczącego w niej małoletniego, który ukończył 15 lat. Zgodnie bowiem z art. 200 § 1 kk *a contrario* kontakty seksualne, także osób dorosłych, z małoletnimi powyżej 15 roku życia są dozwolone. Dozwolone zatem powinno być także utrwalanie i posiadanie na prywatny użytek osób uczestniczących w takich kontaktach treści pornograficznych, które je ilustrują.

W opracowywanym obecnie projekcie ustawy o zmianie ustawy Kodeks karny i niektórych innych ustaw nie została natomiast wprowadzona propozycja nowelizacji art. 200 kk w zakresie zakwalifikowania czynów pedofilskich do katalogu zbrodni i podniesienie dolnej granicy sankcji ustawowej tak, aby kara grożąca za czyn opisany w art. 200 kk nie mogła być niższa niż 3 lata pozbawienia wolności. W 2004 roku podwyższono dolne granice ustawowego zagrożenia tego czynu z sankcji od roku (do lat 10 pozbawienia wolności) do sankcji od 2 lat (do 12 lat pozbawienia wolności). W chwili obecnej brak jest wystarczających argumentów dla kolejnego podnoszenie dolnej granicy ustawowego zagrożenia za czyny, o których mowa w art. 200 kk.

Do przygotowanego projektu nie zostały także wprowadzone zmiany w zakresie **obligatoryjności stosowania niektórych środków karnych wobec sprawców przestępstw pedofilskich**, tj. dożywotni zakaz podejmowania pracy związanej z opieką nad dziećmi; dożywotni lub określony w czasie zakaz zbliżania się lub przebywania w określonych miejscach czy też nakaz podjęcia oznaczonych działań, np. rozpoczęcia terapii. W zakresie dożywotniego zakazu podejmowania pracy związanej z opieką nad dziećmi, art. 41 § 1b kk przewiduje obowiązek sądu orzeczenia zakazu wykonywania wszelkich lub określonych zawodów albo działalności, związanych z wychowaniem, edukacją, leczeniem małoletnich lub

z opieką nad nimi – na zawsze, w razie ponownego skazania na karę pozbawienia wolności za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego. Sąd może orzec taki zakaz w sytuacji, gdy sprawca skazany jest za taki czyn po raz pierwszy na karę pozbawienia wolności. Zakaz zbliżania się lub przebywania w określonych miejscach w przypadkach skazania za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego reguluje natomiast art. 41 a kk. Sąd może orzec taki zakaz na zawsze w wypadkach recydywy (art. 41a § 2 i § 3 kk). W pozostałych przypadkach sąd może lub musi orzec taki zakaz (obowiązek powstrzymywania się) w okresie od roku do lat 15. Jeżeli natomiast chodzi o nakaz podjęcia leczenia lub poddania się oddziaływaniom terapeutycznym to pragnę wyjaśnić, że rzeczywiście art. 39 kk nie przewiduje takiego środka karnego. Obowiązek taki można jednakże nałożyć na sprawcę jako środek probacyjny. Nowela m.in. Kodeksu karnego, która weszła w życie 8 czerwca br. przewiduje w art. 93 możliwość zastosowania wobec sprawcy z zaburzeniami preferencji seksualnych środka zabezpieczającego w postaci umieszczenia w zakładzie zamkniętym lub skierowaniem na leczenie ambulatoryjne. Podobne rozwiązanie przewidziane w art. 95a skierowane jest do sprawców po opuszczeniu zakładu karnego. A zatem już na gruncie obowiązujących przepisów stosuje się wobec sprawców rozwiązania, które proponuje Pan Minister w swoim wystąpieniu. Nie zawsze mają one jednak charakter obligatoryjny i podlegają każdorazowo indywidualnej ocenie sądu, w zależności od konkretnej sprawy.

Jeżeli natomiast chodzi o propozycję **doprecyzowania zasad wykorzystania dowodu z opinii biegłych w trakcie postępowania dowodowego**, w szczególności w sprawach dotyczących rozpowszechniania pornografii dziecięcej poprzez ograniczenie możliwości powoływania biegłych (np. na okoliczność, czy materiał pornograficzny dotyczy małoletnich poniżej 15 roku życia gdy oczywiste jest, że materiały pornograficzne dotyczą kilkuletnich dzieci; na okoliczność czy materiał ma charakter pornograficzny przy ewidentnym

utrwaleniu obcowania płciowego lub innych czynności seksualnych, a także wykorzystania w postępowaniu opinii biegłych lub innych ekspertyz sporządzonych do innych spraw, a dotyczących tych samych skopiowanych materiałów dostępnych w Internecie), sprawa zasługuje na rozważenie. Należy jednak pamiętać o tym, że w każdej sprawie materiał dowodowy może być inny, a sądy nie posiadają wiedzy na temat przeprowadzonej opinii biegłych w innej części kraju. Nie można także ograniczać sądom swobody w dopuszczaniu dowodów, jako że jest to sposób na rozwianie ich wątpliwości. Z pewnością jednak zastrzeżenia zgłoszone przez Pana Ministra zostaną w Ministerstwie Sprawiedliwości przeanalizowane przede wszystkim pod kątem prawidłowej praktyki stosowania tego dowodu z opinii biegłych w tej szczególnej grupie spraw toczących się przed sądami. W pełni także popieram potrzebę ciągłego podnoszenia kwalifikacji sędziów i prokuratorów w zakresie spraw związanych z przestępczością na szkodę małoletnich, na co będę zwracał szczególną uwagę w ramach szkoleń prowadzonych przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury.

Jeżeli natomiast chodzi o propozycję zapewnienia bezpieczeństwa małoletnim użytkownikom Internetu poprzez wzmocnienie i ujednoczenie standardów dotyczących stosowania tzw. stron ostrzegawczych (stworzenie jednolitego wzoru ostrzeżenia i zasad jego publikacji przed uzyskaniem dostępu do treści zabronionych dla dzieci), uprzejmie informuję, że postulat ten wykracza poza kompetencje Ministra Sprawiedliwości.

Jednocześnie proponuję przekazanie tej propozycji powołanemu przez minister Elżbietę Radziszewską – Sekretarza Stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania, Zespołowi ds. Przeciwdziałania Dyskryminacji Małoletnich w Elektronicznych Środkach Masowego Przekazu. Zespół ten, którego Pan Minister jest członkiem wydaje się być najlepszym, interdyscyplinarnym organem stworzonym do inicjowania rozwiązań mających na celu wzmocnienie bezpieczeństwa dzieci przede wszystkim

w mediach elektronicznych także i z tego powodu, że w jego skład wchodzi m.in. przedstawiciele portali internetowych.

Dziękuję także za umożliwienie mi zapoznania się z propozycjami rozwiązań skierowanymi do Jerzego Millera – Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, co daje pełny obraz szeregu zmian proponowanych przez Pana Ministra służących ochronie dzieci przed przestępczością seksualną.

Na koniec pragnę Pana Ministra ponownie zapewnić o szczególnym zaangażowaniu i poparciu dla rozwiązań służących poprawie bezpieczeństwa dzieci, zwłaszcza przed zachowaniami o charakterze pedofilskim. Deklaruję jednocześnie gotowość osobistej współpracy w tym zakresie, jak i poprzez działania moich współpracowników. Jestem bowiem przekonany, że wspólne, poparte wiedzą i doświadczeniem działania przyniosą rozwiązania efektywnie służące naszym najmłodszym obywatelom.

Z wyrazami szacunku:

Krzysztof Kwiatkowski